

Bacheloroppgave

IDR600 Sport Management

**Relativ alderseffekt - en studie av unge talenter i
Akerakademiet**

Bent Aksel Pettersson

Totalt antall sider inkludert forsiden: 30

Molde, 15.06.2013

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none">• ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å betrakte som fusk og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Geir Oterhals

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

ja nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 15.06.2013

Forord

Denne oppgaven er skrevet som en obligatorisk og avsluttende del av Bachelorgradstudiet i Sport Management våren 2013. Oppgaven har et omfang på 15 studiepoeng.

Når det kommer til valg av tema for oppgaven har jeg vært veldig klar på at jeg ville skrive om fotball generelt og om talentutvikling spesielt. Valget bunner ut i at jeg har en stor interesse for fotball og jeg har selv vært aktiv spiller i mange år. Talentutvikling er noe jeg synes er veldig interessant og det er også mye diskutert i dagens fotball Norge. Når det er sagt, har jeg brukt noe lenger tid på å bestemme meg for hvilken retning jeg ville gå for innenfor temaet.

Etter samtaler med min veileder Geir Oterhals har jeg kommet frem til at jeg ville ta for meg spørsmålene rundt relativ alderseffekt.

En stor takk rettes til følgende:

Geir Oterhals, veilederen min gjennom hele prosjektet, som har gitt meg gode tilbakemeldinger og tips på både tema, litteratur og utforming av oppgaven generelt.

Akerakademiet, som har samlet inn og gitt meg tilgang på fødseldatoene.

Magnus Granlund og Liban Dehay, medstudenter som jeg har hatt et godt samarbeid med gjennom hele arbeidet, i form av gode diskusjoner og litteraturtips.

Sammendrag

Denne undersøkelsen tok utgangspunkt i et tidligere studie ved Høgskolen i Molde, som undersøkte sammenhengen mellom fødselsmåned og utvelgelse på Akerakademiet. Studiet konkluderte med at det ikke var noen relativ alderseffekt i Akerakademiet. En rekke studier viser sammenheng mellom fødselsmåned og utvelgelse til talentakademi. Barn som er født tidlig på året blir oftest tatt ut til talentakademi, og dermed definert som talent. Dette kalles en relativ alderseffekt (RAE). RAE kan være uheldig da utvelgelsen kan være begrunnet mer i tidlig fysisk modning enn faktisk talent. Dersom en ikke er klar over RAE, kan man stå i fare for å overse faktiske talenter som er født senere på året. Akerakademiet er klar over RAE, og ønsker å følge med på utviklingen av denne, for å unngå å overse mulige talent født sent på året. Dette er viktig for en klubb som Molde fotball klubb, som stort sett henter spillere fra et område som har et relativt lavt innbyggertall. Formålet med denne undersøkelsen var å belyse hvordan forholdet mellom fødselsmåned og utvelgelse til Akerakademiet er i dag. Har forholdet endret seg siden 2010? Fødselsdata fra to ulike årstrinn ved Akerakademiet ble samlet inn. Det ble også undersøkt om utvalget av spillere som Akerakademiet velger fra har en RAE. Akerakademiet velger spillere fra sine ekstrasamlinger. Hvilke spillere som kvalifiserer til disse samlingene er basert på en utvelgelse fra klubbtrenerne, og er ikke en utvelgelse Akerakademiet har noen innvirkning på i dag. Funnene gir ikke et klart bilde på om det er RAE i Akerakademiet. I 2002 gruppa er det ingen alderseffekt, mens i 2001 gruppa er det en klar tendens på alderseffekt. Undersøkelsen av ekstrasamlingene for 2001 gruppa viser at det ikke er noen høyere grad av alderseffekt der.

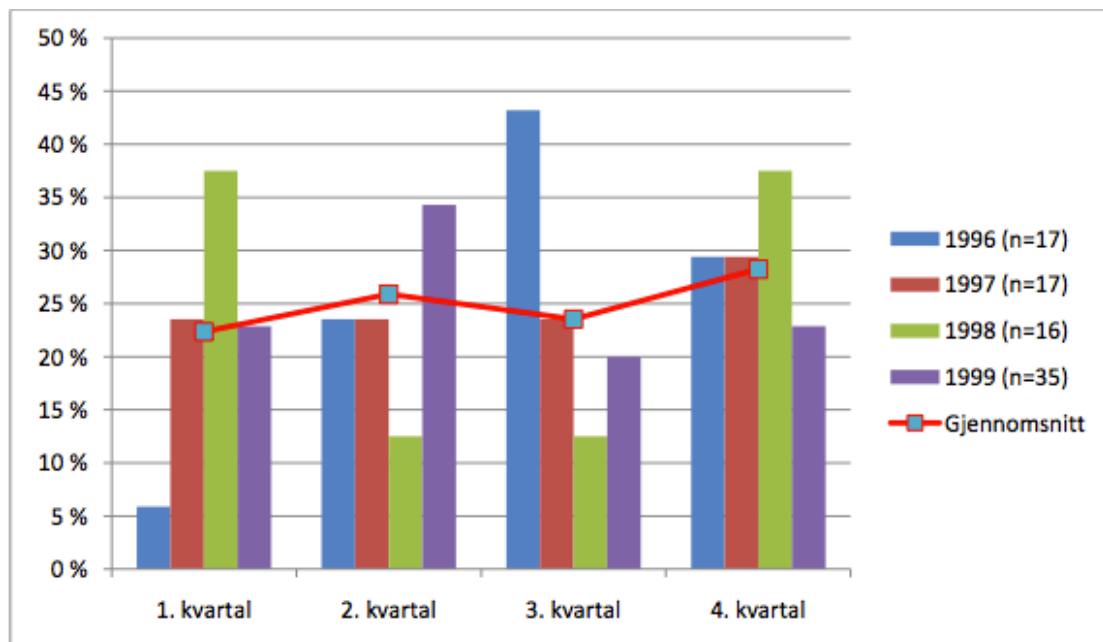
Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	1
1.1 Valg av problemstilling.....	1
2. Teori.....	3
2.1 Akerakademiet.....	3
2.2 Hva er et talent? Og hvordan selekteres de?.....	4
2.3 Relativ alders effekt.....	6
2.4 Tidligere forskning.....	7
2.5 Ulike tiltak som kan bedre RAE.....	9
2.6 Kortsiktig vs. Langsiktig tenkning i fotballen.....	10
2.7 Akers utvelgelse av talent.....	12
3. Metode.....	14
3.1 Generelt om metode.....	14
3.2 Innsamling av fødselsdatoer.....	14
4. Resultat.....	16
4.1 Resultat fra Akerakademiet og ekstrasamling.....	16
5. Diskusjon.....	19
5.1 Dagens situasjon i Akerakademiet.....	19
5.2 Ekstrasamlingen opp mot Akerakademiet.....	20
6. Avslutning.....	21
6.1 Konklusjon.....	21
6.2 Avslutning og veien videre.....	22
7. Litteraturliste.....	23

1. Innledning

1.1 Valg av problemstilling

Min interesse for fotball og arbeidet rundt det å utvikle gode fotballspillere var en avgjørende faktor for at jeg hadde lyst til å skrive om temaet relativ alders effekt. Oppgaven bygger på et tidligere studie ved Høgskolen i Molde (Moberg, 2010). Det er en oppgave som tok for seg sammenhengen mellom fødselsmåned og det å bli plukket ut til å være med i Aker akademiet og kretslag i Norge. Konklusjonen den gang var at det ikke var noen relativ alders effekt hos spillerne som var tatt ut på Akerakademiet, som vi kan se i figur 1 i Moberg (2010).

Figur 1: fødselstall for spillere på Akerakademiet per februar 2010 (Moberg 2010)

Det er belyst i mange undersøkelser fra tidligere at dette er et kjent fenomen i fotball (se avsnitt om tidligere forskning, s. 10) , og Aker akademiet var i så måte et unntak. Det vil være interessant å finne ut om det fortsatt er slik i Akerakademiet i dag, tre år senere. Akerakademiet henter spillere fra hele regionen fra forskjellige lag og spillerne blir plukket ut via såkalte ekstrasamlinger. Det er trenerne på de respektive klubbene som nominerer spillerne de mener er best til å delta på samlingen. Denne utvelgelsen overlater Akerakademiet helt til klubbene. Det er rimelig å anta at trenerne på de ulike lagene som nominerer spillere til Akerakademiet, har noe mindre kunnskap og utdanning innenfor fotball, enn de trenerne som jobber i Akerakademiet (ofte foreldre/frivillige). Videre er det

også rimelig å anta at godt kvalifiserte trenere har et bedre grunnlag for å identifisere fremtidige talenter. Det vil derfor også være veldig interessant å undersøke fødselsdatoene til spillerne som er på ekstrasamlingen opp mot spillerne som blir tatt ut av akademitrenerne til den endelige treningsgruppa. Ved å undersøke fødselsdatoene på de ulike nivåene kan det gi svar på om det er forskjeller i graden av relativ alderseffekt. Hvis graden av relativ alders effekt er mindre på den endelige treningsgruppa, enn den er på ekstrasamlingene, vil det kunne være en indikator på at Akerakademiet er godt kjent med fenomenet relativ alders effekt og at de er et akademi som har et langsiktig fokus på å utvikle fremtidige toppspillere uavhengig av når de på året de er født.

Problemstillingen min er:

”Har forholdet mellom fødselsdato og utvelgelse til Akerakademiet endret seg fra 2010 til i dag og er det større relativ alderseffekt på ekstrasamlingene der spillerne er valgt ut av klubbtrenerne?”

2. Teori

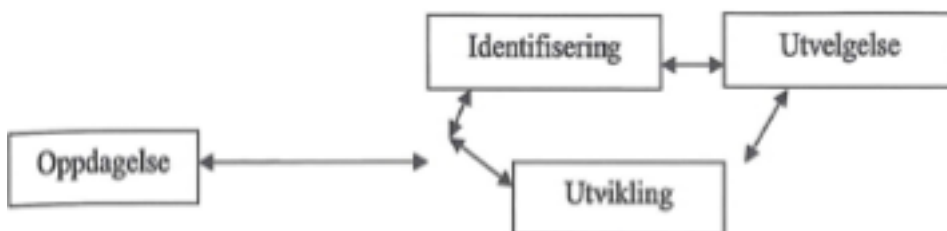
2.1 Aker Akademiet

Aker Akademiet ble startet av Molde FK i samarbeid med Nordmøre og Romsdal fotballkrets i 2007. Målet med akademiet er ”å utvikle flere lokale og bedre spillere i bredde og på toppnivå”(Moberg 2010).

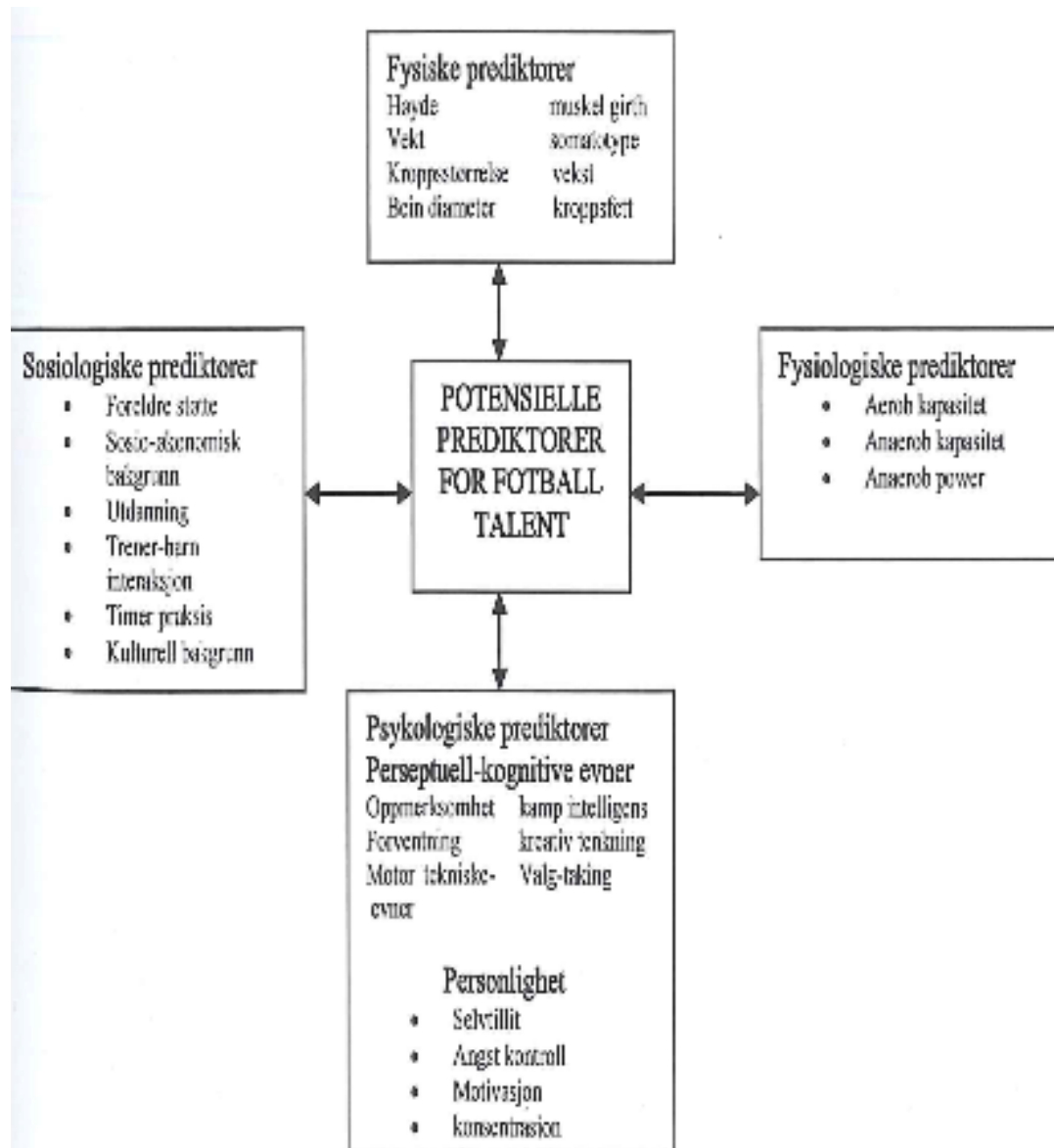
Aker Akademiet tilbyr en trening i uka med Akerakademiets utdannede trenere til utvalgte spillere. Spillerne kommer fra ulike lag i Nordmøre og Romsdal fotballkrets som blir plukket ut av akademiets trenere. Akerakademiet arrangerer i tillegg månedlige ekstrasamlinger. Akerakademiet overlater utvelgelsen til disse samlingene til klubbtrenerne akademiets trenere kartlegger spillerne på ekstrasamlingene og plukker ut til den endelige treningsgruppa som består av ca. 20-30 spillere per årsgruppe. Tilbudet gjelder for spillere i 10-14 års alderen (Kirkevold 2012). Gruppene som trener på Akademiet er ikke faste gjennom hele året. Det foretas jevnlig rullinger på gruppene. Dette gjøres for å sette et lite press på spillerne som gjør at de holder seg konsentrerte og viser de holdningene som skal til for å fortsatt være med på Akademiet. Samtidig har de spillerne som ikke er med hele tiden en mulighet for å komme inn. Spillere som rulleres ut av Akerakademiet, får sjansen til å delta på ekstrasamlingene. Det foretas rullinger flere ganger i året (Kirkevold 2012).

2.2 Hva er et talent? Og hvordan selekteres de?

Begrepet talent blir ofte benyttet for å beskrive unge spillere man har store forventinger til. Begrepsbruken og forståelsen av et talent er mange og viser at man mangler en helhetsforståelse (Sæter, Ingebrigtsen og Mehus 2005). Eggen og Engevik (2010) mener at talentfulle spillere skiller seg fra mengden og har et høyere prestasjonsnivå enn det kravet idretten stiller i en gitt aldersgruppe (i Pettersen 2011). Fra et vitenskapelig perspektiv kan søken etter topprestasjonen ifølge Russel (1989) brytes ned til fire steg, som er: oppdagelse (detection), identifisering (identification), utvikling (development) og seleksjon (selection). Oppdagelse beskrives her som å oppdage potensielle utøvere som på det stadiet ikke er involvert i fotball. I identifiseringsfasen ser man på allerede aktive spillere og finner potensielle talenter ved å over tid kartlegge/måle fysiske, fysiologiske, psykologiske og sosiologiske attributter (Reginer et al 1993) (i Bergsgard 2003). Utvikling handler om å legge til rette for et passende læringsmiljø for de ulike talentene. Seleksjon er en kontinuerlig prosess som handler om å plukke ut de største talentene til et lag, treningsgruppe etc. Alle disse fasene bortsett fra oppdagelsesfasen, finner vi igjen i det arbeidet som Akerakademiets trenere gjør i samarbeid med de respektive klubbtrenerne. Identifiseringsfasen skjer over lang tid og den utføres i stor grad av klubbtrenerne, mens den videre utviklingen, tilretteleggingen og selve utvelgelsen eller seleksjonen gjøres av Akerakademiets trenere. Williams og Franks (1998) har med utgangspunkt i disse fire stegene utviklet en modell som forklarer de ulike fasene for et talent.

Figur 2: Williams og Franks(1998) modell for talent begrepet(i Bergsgard 2003)

Figur 3: Williams og Franks(1998) antatte prediktorer for talent identifisering (i Bergsgard 2003)

Modellen viser en oversikt over de ulike prediktorene trenere ser etter ved identifisering av talent i fotball. Som man ser i figuren til Williams og Franks er det veldig mange faktorer som definerer en god fotballspiller og det er derfor viktig for en spiller å inneha mange forskjellige kvaliteter. Det er uten tvil mange individuelle forskjeller som trenere må ta hensyn til når de skal selektare et talent og alle disse egenskapene som nevnes i modellen utvikles i forskjellig grad og tempo, spesielt blant barn og unge i den aktuelle aldersgruppen. Modning kan i så måte sies å mangle i modellen til Williams og Franks. Trenerne i Akerakademiet må se på alle de ulike prediktorene i modellen samtidig, som de må ta hensyn til den individuelle modningen til hver enkelt når de velger ut spillerne som får delta på akademiets treninger.

2.3 Relativ alders effekt

Det har i ca. 25 års tid vært kjent i forskningsverdenen at den typen seleksjonssystem som brukes i de fleste idretter skaper systematiske forskjeller i sannsynligheten for å bli valgt ut til å delta innad i systemet (Peterson 2011).

Denne systematiske forskjellen skapes først og fremst fordi systemet opererer med ett og ett årstall (1. januar – 31. Desember). For det andre så utnyttes de forskjellene som det er mellom spillere i en årsklasse, først og fremst de fysiske forskjellene. I ung alder er det store individuelle forskjeller på både den fysiske og psykiske/kognitive utviklingen. Dette utnyttes av de som er født tidlig på året, og det fører med seg både kortsiktige og langsiktige fordeler for de som er tidlig utviklet. Kortsiktig innebærer det at visse blir valgt inn i systemet, mens andre blir stående utenfor (første og andre lag for eksempel).

Langsiktig vil sannsynligheten øke for at de som ble valgt inn fra starten er de som blir værende innenfor systemet. Disse effektene av seleksjonssystem kalles Relative Age Effect / Relativ alderseffekt (RAE)

Relativ alders effekt (RAE) kan forklares på følgende måte:

“...Children born shortly after the cutoff date are still up to a full year older than late-born children in their respective age group. This difference of age between individuals in the same age group is referred to as relative age, and its consequence is known as the Relative Age Effect (RAE)” (Much & Grondin, 2001, s 147)

I Norge i dag deler vi inn i treningsgrupper innenfor et årstall. Det vil si at en som er født 1. januar er i samme gruppe som en som er født 31. Desember. Det kan da være opptil et helt år forskjell på to spillere som er i samme treningsgruppe, denne forskjellen i alder er det som kalles alderseffekten.

Konsekvensene av RAE dreier seg om de spillere som kunne blitt gode, men som på grunn av seleksjonen av spillere har fått et dårligere treningstilbud og dermed dårligere forutsetninger for å lykkes innen fotballen. Det at de største og tidligst utviklede (eldste) spillerne er de som ofte blir betegnet som de største talentene kan tyde på flere faktorer. For det første er det en kompleks og krevende prosess å identifisere de største talentene. En fysisk stor spiller vil kunne bli sett på som et større talent enn en liten spiller, selv om

den minste spilleren for eksempel har en mye bedre teknikk eller bedre fotballforståelse, fordi den fysiske overlegenheten kommer mye sterkere frem. Den fysiske overlegenheten kan også jevne seg ut etter puberteten.

Det er en krevende prosess å identifisere talenter og dette stiller selvfølgelig store krav til de trenerne som skal gjøre det. I aldersgruppen hvor RAE er mest gjeldene (barne og ungdomsårene), er det ofte lite kunnskap hos trenerne generelt, noe som kan være med på å forklare hvorfor de spillerne som ikke er de fysisk største men likevel har et stort potensial ikke blir lagt like godt merke til som de fysisk største i en treningsgruppe. Dette gjelder først og fremst trenere på klubbnivå som ofte er foreldre uten trenerutdanning.

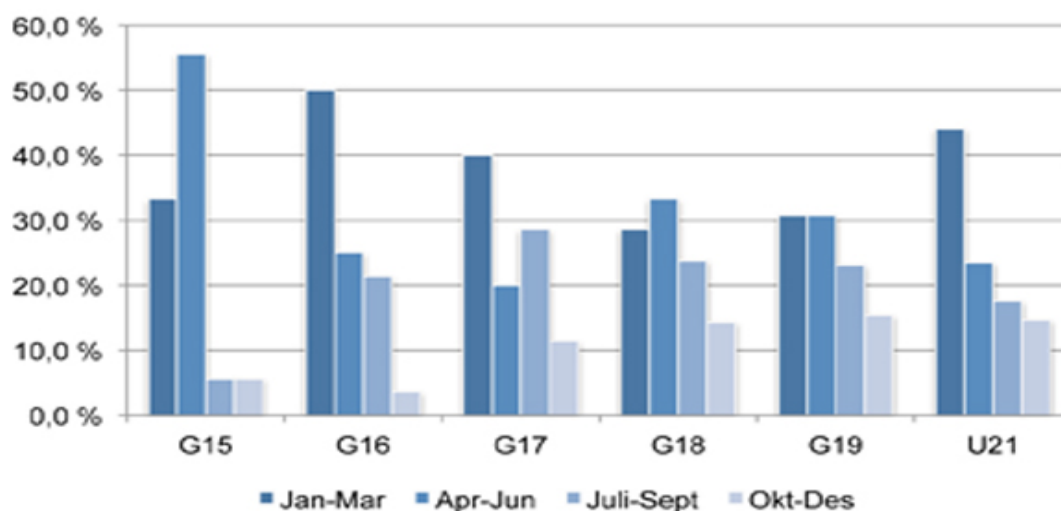
2.4 Tidligere forskning på relativ alders effekt

De første RAE – studiene ble gjennomført i Canada (Gondin m.fl., 1984), Barnsley m.fl., 1985 i Peterson 2011)

De fant en signifikant overrepresentasjon av spillere som var født i det første kvartalet (Januar – Mars) i ulike aldersgrupper i både ishockey og volleyball (elitenivå) i sesongen 1981-82. Etter det har det blitt gjennomført en rekke undersøkelser som har vist det samme resultatet, først og fremst i baseball, ishockey, fotball og tennis (Peterson 2011).

Den første sammenslåingen av ulike studier om RAE ble gjennomført av Thompson & Barnsley (1996). Deretter analyserte Musch & Grondin (2001) i en oversiktlig analyse av RAE's effekter og årsaker i til sammen 34 studier av 10 spesialidretter. De konstaterte med at et raskt voksende antall studier viser at RAE innenfor idrett er et internasjonalt fenomen og det finnes i mange, men ikke alle, konkurranseidretter (Peterson 2011).

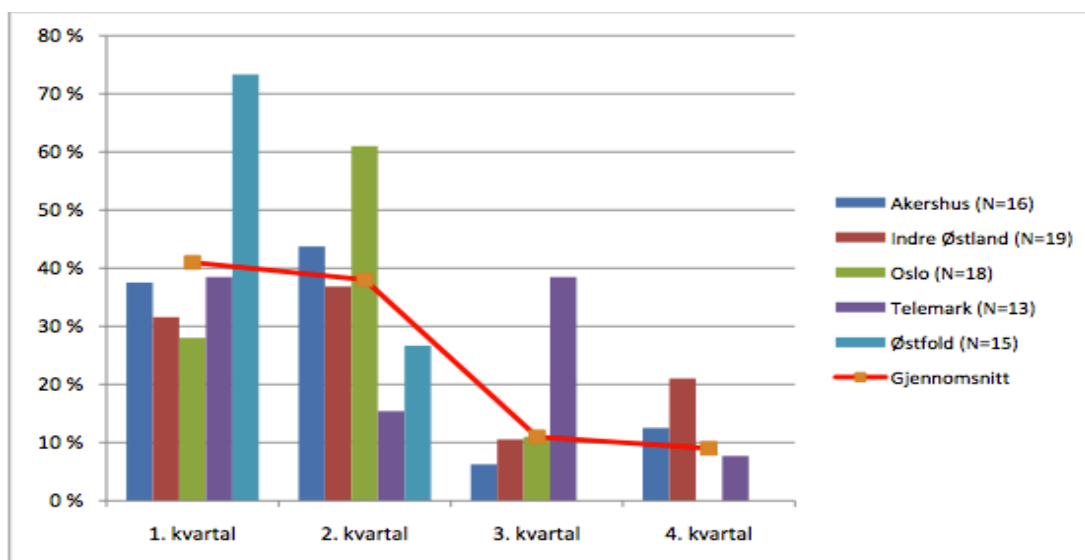
Musch & Grondin så først på andre årsaker til RAE, enn at forskjellene skapes fordi noen er født nærmere stoppdatoen (cut off date) enn andre. Men de alternative forklaringene avvises på bakgrunn av at uansett startdato oppstår samme RAE. For eksempel bruker vi 1.januar i Norge, mens i Brasil og Tyskland bruker de 1. August, mens i Japan bruker de 1.april. En studie av ungdomsfotballen i Australia viste at når startdatoen ble endret fra 1. Januar til 1. August, endret RAE seg på tilsvarende måte (Musch & Hay 1999, i Peterson 2011).

Figur 4: Fødselmåned blant aldersbestemte landslagsspillere G15-U21 (i prosent) (Hauland og Sæter 2011)

Hauland og Sæter samlet inn fødselsdatoer på alle spillerne som hadde spilt landskamper for Norge på G15 - G19 landslaget samt U21 landslaget i år 2009. De fant at i likhet med andre Europeiske aldersbestemte landslag og VM for aldersbestemte landslag at ca. 30 - 50% av landslagskullene er født mellom Januar og Mars.

Moberg (2010) gjorde også en undersøkelse av fødselsdatoene på spillere som spilte på ulike kretslag. Funnene viste en klar tendens på at det var flest spillere som var født i første halvår. Og tendensen i gjennomsnittet var tydelig, med henholdsvis 41 %, 38 %, 12 % og 9% i de fire kvartalene (Moberg 2010).

Figur 5: Fødselmåned for kretslagsspillere i 1996 for 5 kretser(i Moberg 2010)

2.5 Ulike tiltak som kan redusere den relative alderseffekten

Norge er et lite land i forhold til andre land i Europa og vi merker sann sett mer til den relative alders effekten i forhold til land som Frankrike, England og Spania, da disse landene har så mange som er født i første halvår uansett, at potensialet på ferdighetsnivået ikke blir noe dårligere (Saltvik 2011, i en artikkel på fotball.no, av Erlend Marius Aas). Et lite land som Norge har ikke like mange å ta av og den relative alderseffekten har potensielt mye større konsekvenser for oss i Norge. Så hvilke tiltak kan man iverksette for å minske RAE? Mange forskjellige løsninger har blitt foreslått i litteraturen. For det første kan en årlig rotasjon i ”Cut-off date” fungere (Boucher & Halliwell, 1991), da alle spillerne på et eller annet tidspunkt i sin fotball karriere, vil få oppleve fordelene ved en høyere relativ alder (Helsen, Winckel & Williams 2005). En annen mulig løsning er å lage flere alderskategorier innenfor samme året. Denne endringen vil resultere i en mindre relativ aldersforskjell og mindre fysisk forskjell mellom spillere innenfor alle spesifikke alderskategorier (Barnsley & Thompson, 1989, i Helsen, Winckel & Williams 2005).

En tredje løsning vil være å endre mentaliteten til trenerne på barne- og ungdomslag (Barnsley & Thompson, 1998; Helsen et al., 2000a,b, i Helsen, Winckel & Williams 2005). Trenerne bør ha større fokus på tekniske og taktiske ferdigheter når de selekterer spillere i motsetning til å fokusere på fysiske karakteristikk som f.eks. høyde. Her vil det også være hensiktsmessig å oppfordre trenerne til å endre sin tilnærming til instruksjon. Trenerne bør finne en bedre balanse mellom kortsiktig suksess og en mer oppgave- og prosess orientert tilnærming til instruksjonen (Helsen, Winckel & Williams 2005)(se avsnittet om kortsiktig tenkning). Det er klart at det å vinne er en stor del av fotballen og spesielt på elitenivå er det viktig med gode resultater. Det er derfor viktig at spillerne blir eksponert for det aspektet innenfor fotball under sin lærings/utviklings periode opp mot elitenivå. Dette er kanskje spesielt viktig når det er utvelgelse til aldersbestemte landslag (Helsen, Winckel & Williams 2005).

I profesjonelle klubber, bør spillerutviklingen ses på som en langsiktig prosess i en 10 års periode. Uansett vil det være et stort skritt fremover hvis filosofien til fremtidige trenere generelt og de som er involvert i profesjonelle klubber spesielt, er mer styrt av premisset ”there are more to coaching than just winning” (Helsen, Winckel & Williams 2005).

2.6 Kortsiktig vs Langsiktig tenkning

Fotballledere kan ha lett for å tenke at å gjøre det godt på kort sikt er en forutsetning for å gjøre det godt på lang sikt (Gammelsæter & Jacobsen 2006) , (i Moberg 2010). Dette er en tendens som vi har sett mye i norsk fotball de siste årene. Og vi har mange eksempler fra den norske Tippeligaen, hvor vi ser at klubbene henter spillere fra utlandet i stedet for å satse på unge talenter i klubben. Dette fordi det er et stort press på spesielt de største klubbene i Norge om å gjøre det bra her og nå. Toppfotballen er meget resultatorientert og man velger å gå snarveier for å oppnå gode resultater raskt. Dette er selvfølgelig med på å gjøre det vanskeligere for unge talenter i Norge som vil bli toppspillere og å få spille på et høyt nivå.

Det som har vært noe av tendensen i toppfotballen finner vi også igjen i breddefotballen. Spesielt i utviklingen av unge talenter og dette kan derfor knyttes opp mot relativ alders effekt. De spillerne som blir plukket ut til å delta på sone- og kretslag blir ofte plukket ut på grunnlag av at de er best der og da, og når vi vet at det arrangeres ulike turneringer for sone og kretslag er det nærliggende å tenke at mange av spillerne blir plukket ut med den bakgrunn at kretslaget skal vinne en turnering. Det vil si at de som kanskje har det største potensialet for å bli best på lengre sikt ikke får muligheten til å utvikle/prøve seg på en så god utviklingsarena som et kretslag unektelig er. Dette er mye av kjernen i diskusjonene rundt Relativ alders effekt.

Det å oppnå verdensklassenivå krever ikke at man har vært et stort talent i ung alder (Abbott et al 2005, Bloom 1985, Martindale et al 2007, Moore et al 1998). Dette blir dessverre ofte glemt av trenere, foreldre og spillerne selv, innenfor idretten. Mange er av den oppfatning at det er en stor sammenheng mellom å være et talent i ung alder og det å bli en verdensklasse utøver i fremtiden. Det foreligger sterke bevis på at dette bare er en myte. Bloom (1985) gjennomførte en studie på 120 elite utøvere innenfor ulike felt som inkluderte sport og idrettsutøvere, dette var utøvere som var rangert som topp 25 i verden. Han fant at mindre enn 10 % av disse utøverne holdt et så høyt prestasjonsnivå i alderen 11 og 12 år at de på noen som helst måte signaliserte til foreldre eller trenere at de hadde potensiale til å nå et så høyt prestasjonsnivå som de etter hvert gjorde (Collins, Button og Richards 2011) og Bloom konkluderte med følgende:

... "Being good in one phase of the learning may not have a high relation to being good at a later phase, even though both phases are in the same talent field... Without the purposeful step by step talent development process, it is unlikely that even the individuals we studied (world top 25) would have reached the high levels of talent development reported." (Bloom 1985, s 532-534, i Collins, Button og Richards 2011, s 66)

Undersøkelsen viser at det ikke trenger å være en sammenheng mellom å være et stort talent som ung og å bli en topp utøver på lang sikt. Det vil si at i lagidretter spesielt, er det stor sannsynlighet for at mange av de som kunne blitt veldig gode med riktig og fornuftig utvikling har gått glipp av dette da trenere, foreldre osv. ikke så potensialet. Lagidretter nevnes spesielt fordi som nevnt over så har man ulike utviklingsarenaer som for eksempel et sone, kretslag eller et akademi, hvor kompetansen på trenerne og ikke minst nivået på spillerne er høyt og det er liten tvil om at en utøver kan miste verdifull matching ved å bli ekskludert fra slike treningsgrupper.

Man snakker ofte om peak performance og peak age innenfor sport og idrett. Peak age er ofte ikke i ung alder (selv om det varierer fra idrett til idrett, turn har for eksempel en veldig lav peak age), for eksempel fant Helsen et al (1998) ut at internasjonale ishockey spillere ikke peaker før sent i tyveårene. Dette understreker at det ikke er veldig nødvendig eller hensiktsmessig å prøve å fremskynde utviklingen av en spiller. Dette kommer enda bedre frem, når man vet at tidlig spesialisering og stort konkurranse- og resultatfokus ofte har en sammenheng med tidlig frafall av spillere og bortkastet talent (Collins, Button og Richards 2011). Akerakademiet spiller ingen kamper og er i så måte et positivt utviklingsmiljø for unge spillere.

Norske klubber har etter blant annet Bosmandommen i 1995 fått et større press på seg for å utvikle egenproduserte spillere. Dommen førte til en økt spillerlogistikk over landegrensene i Europa, som igjen førte til et økt press på spillerlønninger og prisen på overganger (Williams og Reilly 2000) (i Moberg 2010). Å identifisere de største talentene tidlig gjør at man kan sørge for at de får spesialisert trening fra tidlig alder (Williams og Reilly 2000) (i Moberg 2010). Norske klubber har etter hvert blitt nødt til å satse på egenproduserte spillere og de har sett viktigheten av et godt utviklet og velfungerende talentutviklingsarbeid. Resultatene kan for noen klubber la vente på seg, men klubbene

anerkjenner viktigheten av å utvikle egne spillere og det vil føre gode ting med seg på lengre sikt både økonomisk og sportslig. I et større perspektiv er dette også en positiv utvikling i forhold til landslaget på lengre sikt. Gode resultater for U 21 landslaget i senere tid, er en indikator på at vi har lyktes med å utvikle unge spillere som holder et bra nivå og det kan kobles til at fokuset har blitt mer sentrert rundt den langsiktige tenkningen innenfor talentutvikling. Det er uansett viktig for klubbene og fotball Norge generelt å stabilisere en langsiktig utviklingsplan og utviklingsplattform og et felles mål bør være: ”flest mulig gode fotballspillere”. Akerakademiet er en del av Molde FK sin langsiktige tankegang, ved at de utvikler spillere som forhåpentligvis skal ende opp på A-laget til Molde fotballklubb i fremtiden.

2.7 Akerakademiets utvelgelse av talent

I en tidligere undersøkelse av Akerakademiet ble det ikke observert RAE og fordelingen i fødselsmåned var veldig jevn (Moberg 2010). Det at Akerakademiet ikke hadde noen RAE var veldig overraskende og resultatene var ganske enestående i forhold til andre undersøkelser som hadde blitt gjennomført. Hva kan årsaken til dette være? Hvilke mekanismer i Akerakademiets modeller kan være med på å minske RAE?

I motsetning til sone og kretslag spiller ikke spillerne på Akerakademiet kamper, og det er sånn sett ikke noe press på trenerne som plukker ut spillerne til å velge ut de som ville prestert best der og da (Moberg 2010). Det kan sies at det er et større prestasjons og mestringsfokus enn det er et resultatfokus i akademiet. Dette er en fordel for de trenerne som gjør uttaket, de har muligheten til å tenke langsiktig og begrunne uttaket i forhold til et langsiktig perspektiv, uten å bli påvirket eller presset i forhold til at resultater i nærstående kamper skal være gode.

Trenerne ved Akerakademiet legger stor vekt på treningsvilje og et ønske om å bli god ved siden av ferdigheter, når de plukker ut spillere (Moberg 2010). Det legges også vekt på at spillerne viser gode holdninger og at de er konsentrerte på trening (Moberg 2010). I forhold til ren fotballferdighet ser trenerne på både fysiske, tekniske, taktiske og mentale ferdigheter. Det varierer mellom trenerne i hva som ble trukket frem, men det som gikk mest igjen var viljen til å bli god (Moberg 2010). Det at trenerne i akademiet legger vekt på treningsvilje og viljen til å bli god når de velger ut spillere, vil også kunne være med på

å redusere RAE, da viljen til å bli god ikke har en direkte sammenheng med å være tidlig utviklet (spesielt fysisk). Sånn sett har alle spillerne like forutsetninger for å vise stor treningsvilje og gode holdninger uavhengig av når på året de er født.

Akerakademiet er organisert slik at det er klubbene som melder inn spillere og de er på trening med Akerakademiet 2-3 ganger. Etter det velger Akerakademiet ut spillere til en treningsgruppe som møtes hver torsdag (Moberg 2010). Denne modellen er ikke enestående for Akerakademiet og det er på denne måten sonelag også blir valgt ut. Det vil si at de ulike trenerne på klubblagene har en stor innvirkning på den endelige treningsgruppa. Uten å ha noe eksakt informasjon på kompetansen og utdanningen til trenerne på klubblagene er det et kjent fenomen i norsk breddefotball at arbeidet er organisert og også avhengig av frivillige. Trenerne på klubblag i den aktuelle alderen (10-14) er ofte frivillige og kravene til trenernes kompetanse er temmelig lave (artikkel fotball.no 2012). Det at trenerne på akademiet ikke kan reise rundt å se på hvert enkelt lag både på kamp og trening er selvsagt og modellen er i så måte noe som kan øke RAE.

Akerakademiet har opprettet ekstrasamlinger som gjennomføres hver uke, dette gjøres for at de spillerne som allerede er inne i treningsgruppen skal holde seg konsentrert og yte maksimalt på treningene, samtidig som at de spillerne som ikke ble plukket ut, men som ikke ligger langt bak har muligheten for å jobbe seg inn på akademiet. Det er en god løsning med tanke på å minske RAE, da flere spillere blir vurdert kontinuerlig og den type ordning er spesiell for akademiet i forhold til sonelag.

3. Metode

3.1 Generelt om metode

Metode er en måte å gå fram på for å samle inn empiri, eller data om virkeligheten.

Metode er da et hjelpemiddel til å gi en beskrivelse av den såkalte virkeligheten (Jacobsen 2005). Det er to hovedformer innenfor metode: kvalitativ og kvantitativ metode.

Hovedforskjellen går på tall og ord.

I en kvalitativ undersøkelse vil undersøkeren legge så få føringer som mulig på den informasjonen som skal samles inn (Jacobsen 2005). Etter at informasjonen er samlet inn, blir den strukturert, satt i kategorier og delt opp i variabler som blir forbundet med hverandre (Jacobsen 2005). Kvalitativ metode velges når man vil avklare hva som ligger i et begrep og når man vil gå i dybden

Kvantitativ metode egner seg når vi har relativt god forhåndskjennskap til det temaet vi undersøker og når problemstillingen er relativt klar (Jacobsen 2005). Klarhet i problemstillingen gjør at man kan kategorisere før man har fått inn dataene. Det bidrar til at de spørsmålene som stilles oppleves som relevante for den som blir undersøkt. Den kvantitative metoden er best egnet når vi ønsker å beskrive hyppigheten eller omfanget av et fenomen (en holdning, en type atferd og lignende). Metoden egner seg hvis vi vil finne ut hvor ofte et fenomen forekommer (Jacobsen 2005).

3.2 Innsamling av fødselsdatoer

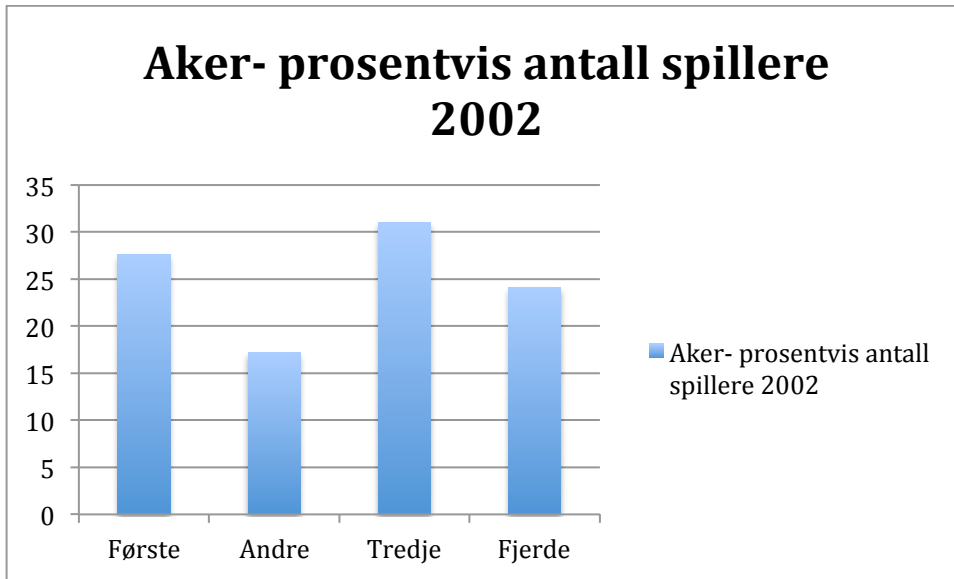
Datainnsamlingen ble foretatt med en deduktiv strategi, det vil si at arbeidet startet med at jeg hadde noen antagelser om hvordan resultatene ville se ut (Jacobsen 2005). Ut i fra undersøkelsene som hadde blitt gjort av Akerakademiet tidligere, trodde jeg at det ville være en liten grad av RAE. Jeg hadde også noen antagelser om at den relative alderseffekten ville være noe høyere på akademiets ekstrasamlinger, fordi jeg mente at trenerne i de ulike klubbene kunne bli mer påvirket av fysisk overlegenhet og at trenerne i Akerakademiet trolig hadde et større fokus på RAE enn klubbtrenerne (den forrige undersøkelsen belyste temaet og de kan på den måten ha blitt mer bevisst på den relative alderseffekten).

Fødselsdatoene ble samlet inn av representanter fra Akerakademiet og jeg fikk det tilsendt på mail. Dataene er dermed sekundærdata, som vil si at det er samlet inn av andre enn undersøger selv (Jacobsen 2005). Når man bruker sekundærdata skal man legge spesielt vekt på hvem dataene kommer fra og hvor troverdig kilden er (Jacobsen 2005). Mine data kommer direkte fra Akerakademiet og de har hatt muligheten til å påvirke resultatene, men det er ingen grunn til å tro at dataene og kilden ikke er troverdige. Dataene viser hvor mange spillere fra de ulike kvartalene som er inne på Akademiet på et gitt tidspunkt. Studiet dekker derfor et tverrsnitt av noen aldersgrupper på Akerakademiet (Jacobsen 2005). Representantene fra Akerakademiet hadde ikke lister med fødselsdatoer for alle gruppene, så de måtte bruke NFF's forsikringslister FIKS, når de samlet fødselsdatoene fra spillerne. Alle spillere over 12 år må være registrert i FIKS for å være spilleberettiget. På Akerakademiet er det spillere som er under 12 år, så Akerakademiet hadde ikke fødselsdatoer for alle gruppene. Datamaterialet baserer seg på tall fra 2001 og 2002 gruppene og ekstrasamlingene for 2001. I alt har jeg fått inn fødselsdatoer for 118 spillere fra disse tre gruppene, 25 fra 2001 gruppa, 29 fra 2002 gruppa og 64 fra ekstrasamlingene til 2001 gruppa. Dataene ble mottatt anonymiserte., og de var fordelt på antall i hvert kvartal. Jeg hadde altså antall spillere i hvert kvartal å gå etter, et kvartal er 3 måneder januar – Mars, April – Juni osv. Jeg kan altså ikke si noe om fordelingen av fødselsdatoer innenfor et kvartal. Jeg analyserte dataene ved å regne ut prosentvis hvor mange spillere det var i hvert kvartal. Ut i fra disse tallene kunne jeg finne eventuelle tendenser som tyder på om alder har hatt en innvirkning på utvelgelsen eller ikke.

4. Resultat

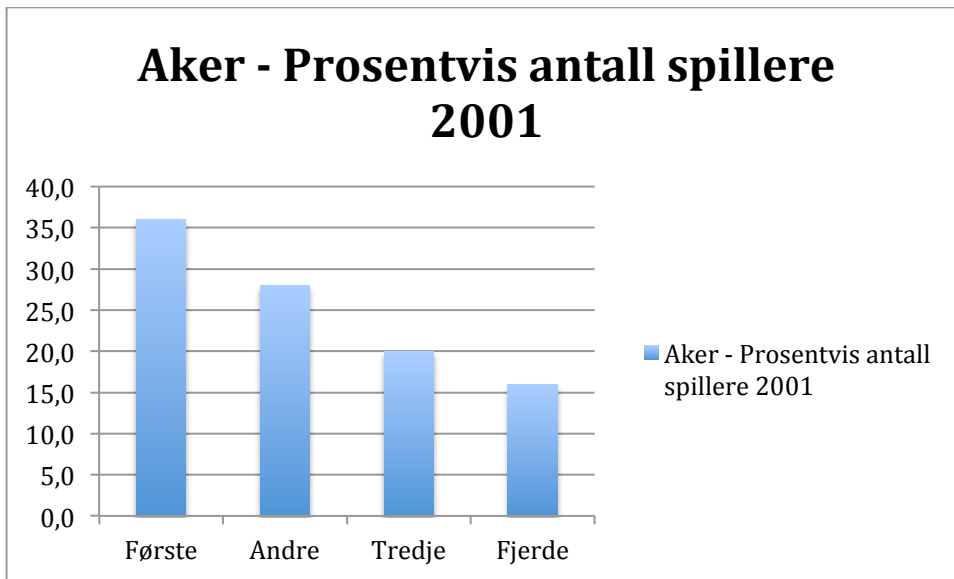
4.1 Resultat fra Akerakademiet og ekstrasamling

Et mangfold av undersøkelser har vist at fødselsdato har en sammenheng med utvelgelse til både landslag og kretslag (se kapitlet tidligere forskning). Funn fra Akerakademiet kan verken bekrefte eller avkrefte denne sammenhengen, da det var forskjellig tendens i de to analyserte gruppene.

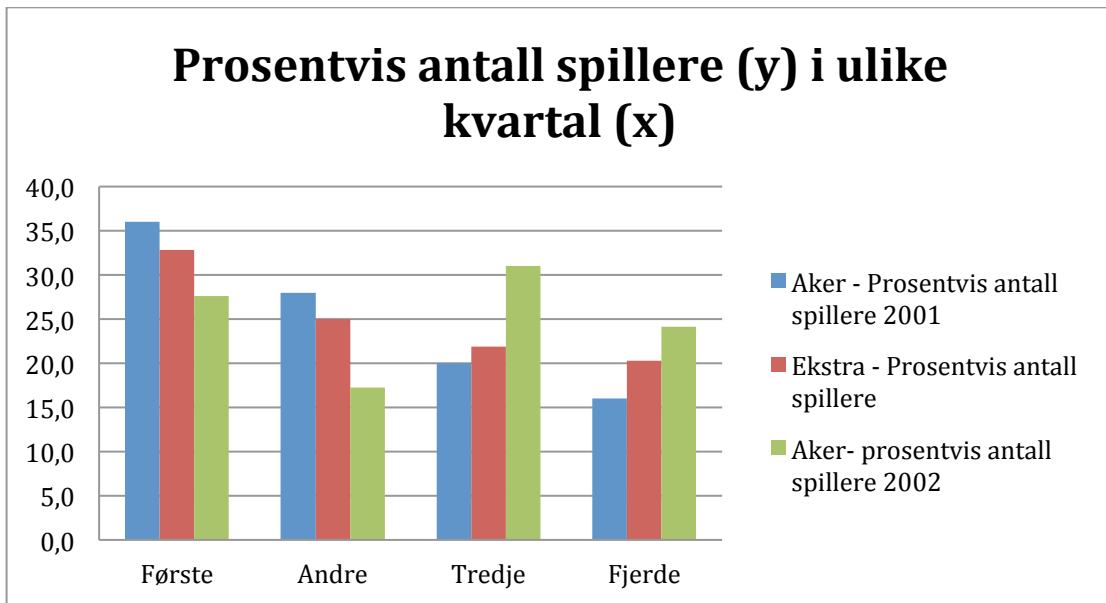
Figur 6. Prosentvis antall spillere for 2002 gruppa.

Tallene fra 2002 gruppa viser at det ikke er noen RAE sammenheng og her ser vi faktisk en overvekt av spillere født i siste halvår. Prosentvis antall spillere i de ulike kvartalene for 2002 gruppa er henholdsvis 27,59% (første kvartal), 17,24% (andre kvartal), 31,03% (tredje kvartal) og 24,14% (fjerde kvartal). Det gir en overvekt av spillere i andre halvår som tilsvarer 55,17%, mot 44,83% i første halvår.

Figur 7. Prosentvis antall spillere for 2001 gruppa.

I 2001 gruppa var det en relativt klar tendens til RAE. Tallene fra gruppa er henholdsvis 36%(første Kvartal), 28%(andre Kvartal), 20%(tredje Kvartal) og 16%(fjerde kvartal). Det gir en overvekt av spillere født første halvår som tilsvarer 64% mot 36% i andre. Tallene fra ekstrasamlingene er for 2001 gruppa. Det er også en tendens her at fødselsdato har hatt en innvirkning på utvelgelsen. Med henholdsvis 32,81%(første kvartal), 25% (andre kvartal), 21,88%(tredje kvartal) og 20,31%(fjerde kvartal). Her er 57,81% av spillerne født i første halvår mot 42,19% i andre.

Figur 8. Prosentvis antall spillere i de ulike kvartalene

I figur 8 ser vi prosentvis antall spillere fra alle undersøkte grupper. Som nevnt over ser vi at 2002 gruppa ikke har noen RAE, mens vi ser at det er en relativt klar tendens i 2001 gruppa på både Akademiet og ekstrasamlingene. Det er interessant å legge merke til forskjellene i RAE mellom de to gruppene (2001 og 2002) og det kan tyde på at selv om trenerne i Akerakademiet har mange av de samme preferansene når de plukker ut spillere, er individuelle preferanser hos de ulike trenerne også avgjørende i utvelgelsen av talent.

5. Diskusjon

5.1 Dagens situasjon i Akerakademiet

Det at Akerakademiet ikke har fødselsdato på alle spillerne sine gjør at det ikke kan trekkes endelige slutninger om den totale alderseffekten for hele akademiet i dag i forhold til det som ble lagt frem for 3 år siden. Datamaterialet kan imidlertid tyde på at det er en noe større grad av RAE i Akademiet i dag. Det ser også ut som det er større forskjell mellom gruppene. Det er en tydelig tendens til RAE i Akerakademiet og ekstrasamlingene (2001). Årsakene til at det er RAE i disse gruppene kan være mange. Som jeg nevnte over er det tydelig at individuelle preferanser hos de ulike trenerne er avgjørende for hvem de mener er det største talentet. Det er mulig at trenerne som har ansvaret for å plukke ut spillere til 2001 gruppa legger noe mer vekt på fysisk størrelse når de selekterer talent enn hva trenerne på 2002 gruppen gjør. Det er også mulig at klubbtrenerne på 2001 gruppa har større vekt på fysisk størrelse når de nominerer sine spillere enn det klubbtrenerne på 2002 lagene har. Det vil i så fall forplante seg videre fra ekstrasamlingen og opp til akademiet og årsaken til forskjellen i RAE mellom gruppene som er inne på akademiet, kan også komme fra klubbtrenerne. Når jeg snakker om trenernes individuelle preferanser, mener jeg de ulike faktorene de legger vekt på når de selekterer talent. Det kan være forskjeller som går på måten de tenker på. Avsnittet om kortsiktig tenkning i fotballen tar for seg en del interessante poeng i den sammenheng. Trenerne kan ha forskjellig fokus og tilnærming til seleksjonen, noen kan for eksempel være mer resultatorientert enn andre. Det vil i så fall kunne føre til forskjellig grad av RAE mellom ulike grupper. Resultatorienterte trenere velger ofte de som kan prestere best der og da og det er ofte de største/eldste som blir valgt av trenere med resultatorientert fokus. Trenere som har det største fokuset på mestring og utvikling, vil naturlig utvide horisonten sin og på den måten kunne oppdage fremtidig potensial lettere, da de ikke blir påvirket av presset på å oppnå resultater på kort sikt.

Det er også verdt å nevne at forskjellen kan være tilfeldig. Det er fullt mulig at de eldste spillerne på 2001 gruppa som sett utenfra er de som drar opp graden av RAE, er de spillerne som har det største potensialet. Et interessant poeng i den sammenheng som kan bygge opp under at denne forskjellen er tilfeldig, er at det er den yngste gruppen av de to, som ikke har noen RAE. I forhold til funnene Hauland og Sæter gjorde (figur 4), så de en tendens til at RAE ble mindre og mindre etter hvert som spillerne ble eldre. Det er altså motsatt i Akerakademiet og det kan som sagt underbygge at forskjellen av RAE i gruppene

er tilfeldig. Det er uansett viktig for trenere som selekterer talent, at de tar hensyn til individuelle forskjeller. Det å være født tidlig har ikke nødvendigvis en sammenheng med å være den fysiske største.

Det faktum at det er variasjon i RAE fra 2010 til i dag, og at vi observerer relativt store forskjeller mellom gruppene, understreker at RAE bør undersøkes jevnlig på Akerakademiet og talentakademi generelt. RAE kan fint undersøkes jevnlig ved at fødselsdatoen på alle spillere som deltar på akademiet og ekstrasamlingene registreres. Det gjør det lettere å holde oversikt til en hver tid. Vi har i de senere år sett eksempler fra sone lag at de ulike sonene og kretsene stiller spesifikke krav til klubbtrenerne når de skal nominere spillere. Det er et tiltak som har blitt satt i gang for å redusere RAE. Akershus fotballkrets stiller for eksempel følgende krav for nominering av gutter til sonelaget : ” Det kan nomineres maks 6 spillere fra en klubb. Nytt av året er følgende, nominerer man 3,4 eller 5 spillere, så skal minst en spiller være født i siste halvår av året. Nominerer man seks spillere, så skal minst to spillere være født i siste halvår av året” (artikkel på fotball.no 2012). Denne type krav til nomineringen kan være veien å gå for å redusere RAE. Et annet tiltak som er beskrevet i teoridelen av oppgaven, kan være å dele en aldersgruppe i to, slik at de som er født i samme halvår trener sammen når de er på sone/akademi treninger. Det vil sikre at RAE blir mindre og den fysiske forskjellen mellom spillerne reduseres. Det er ingen fasit på hva som er den beste løsningen, men ved å prøve forskjellige løsninger vil man etter hvert finne den beste.

5.2 Ekstrasamlingen opp mot Akerakademiet

Fødselsdatoer på spillere på ekstrasamlingene ble sammenlignet med fødselsdatoene på de som er inne på Akerakademiet for 2001 gruppen. Det var en høyere RAE på spillerne som er inne på akademiet enn på de som er på ekstrasamlingene. Funnene var noe overaskende og motsatt resultat var det som var forventet. Årsaken til at det ble forventet et annet resultat var at kompetansen og utdanningen til trenerne som skal plukke ut talentene er avgjørende. Det var forventet at trenere med lavere kompetanse innenfor fotball lettere kunne bli påvirket av fysisk overlegenhet og at trenere med høy kompetanse er mer rustet til å forutse hvem som over tid vil kunne bli den beste spilleren.

Det er viktig å ikke se seg blind på fødselsdatoer og som jeg har vært inne på før, er det er fullt mulig at de spillerne som er inne på akademiet er de med størst fremtidig potensial uansett når på året de er født. Som nevnt er ekstrasamlingen og akademiet i kontinuerlig endring og det rulleres mellom gruppene. Det er en faktor som understreker viktigheten av å følge med på akademiets RAE. Hver gang det rulleres bør RAE måles. Da det er gjort kommer spørsmålet om når man eventuelt må sette inn de ulike tiltakene som jeg har beskrevet tidligere. Det er vanskelig å sette en klar grense på hva som er for høy grad av RAE, men ved å sette inn resultatene i et søylediagram kan man tydelig oppdage eventuelle tendenser til RAE. Det er uansett viktig å ikke fokusere alt for mye på RAE, da det kan "straffe" de som er født tidlig på året. Og det er ikke hensiktsmessig å ekskludere noen som er født tidlig for å lage plass til spillere som er født senere bare for å jevne ut RAE. Hovedmålet er helt klart at alle skal ha like muligheter og da er det veldig bra å ha fokus på RAE, men til syvende å sist er det viktig å finne de spillerne som har det største potensialet uavhengig av når på året de er født.

6. Avslutning

6.1 Konklusjon

Funnene jeg har presentert i denne oppgaven kan ikke trekke noen klare konklusjoner på dagens situasjon i Akerakademiet i forhold til RAE. Fødselsdatoene fra Akerakademiet viser en sammenheng mellom fødselsdato og utvelgelse i 2001 gruppa, mens det ikke er noen sammenheng i 2002 gruppa. I forhold til funnene som ble gjort av Moberg i 2010 kan det se ut som om den relative alderseffekten er noe større i dag. Når det er sagt er det verdt å merke seg at resultatene kan skyldes tilfeldigheter, da det kan være mange individuelle forskjeller og det å være født tidlig betyr ikke nødvendigvis at man er den fysiske største. Det var ikke høyere grad av RAE på ekstrasamlingen enn det var på den endelige gruppa. Det var en tendens til RAE på begge stadiene og forholdet mellom de er naturlig fordi alle spillerne er innom ekstrasamlingene før de eventuelt blir valgt ut.

6.2 Avslutning og veien videre

En hypotese forskere innenfor RAE har kommet med sier at RAE vil minske etter hvert som det kommer mer og mer forskning, informasjon og forslag til å endre tankegangen hos trenere og andre som er involvert i talentutviklingsarbeidet. En undersøkelse gjort av Helsen, Baker, Michiels, Schorper, Winckel & Williams(2011), viste imidlertid at det ikke hadde blitt noen endring i RAE fra 2000/2001 sesongen til 2010/2011 sesongen for profesjonelle spillere i ulike land i Europa. Så denne hypotesen kan ikke forsvares ved hjelp av den undersøkelsen. Det er et poeng at selv om RAE har blitt forsket på i ca. 20 år er det fortsatt et relativt smalt tema som ikke har blitt trukket så sterkt frem i lyset som det kanskje burde og det har blitt og kommer helt sikkert til å bli mer og mer aktuelt i årene som kommer. Så jeg mener informasjon om fenomenet og ulike tiltak som kan redusere RAE vil være positivt for den videre talentutviklingen.

I denne oppgaven har jeg undersøkt fødselsdatoer på to ulike stadier i utvelgelsen, ekstrasamlingen opp mot akademiet, for å se om kompetansen på trenerne har noe å si for hvor høy grad av RAE det er på gruppene som blir valgt ut. Det vil være veldig interessant å følge opp mine funn med flere studier. Her kan man se på gruppene som blir nominert av klubbtrenerne opp mot den endelige sonegruppa og igjen fra sonegruppa og opp mot Kretslag for eksempel. Det vil kunne gi svar på om mindre kvalifiserte trenere blir mer påvirket av fysisk overlegenhet og også om press på å oppnå resultater med et lag her og nå ”tvinger” trenerne til å velge de som er tidligst utviklet. Dette er uansett et spennende tema og det kan virke som om det stilles flere og flere krav til kompetansen hos trenere på barne og ungdomsnivå. Breddeavdelingen i NFF har listet opp 10 punkter som skal sikre god og utviklende barnefotball aktivitet. Et av punktene handler om kompetanse på trenere og det stilles krav til at alle trenere må ha grunnutdanning i fotball. Å ha gjennomført Barnefotballkvelden er et minstekrav og det oppfordres til å ta C lisens (artikkel på fotball.no 2012).

7. Litteraturliste

Bøker og artikler

Bergsgard, N. A. 2003. Fornuft og følelser. Unge lovende idrettsutøvere på spranget til en toppidrettskarriere.

Collins, Dave, Angela Button og Hugh Richards. 2011. Performance psychology, a practitioner`s guide. Churchill Livingstone, Elsevier.

Helsen, Werner, Jan van Winckel og A. Mark Williams. 2005. The relative age effect in youth soccer across Europe. Journal of Sports Sciences 23, nr. 6: 629-636. (artikkel på internet).

Jacobsen, Dag Ingvar. 2005. Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode.2. utgave. Kristiansand S.: Høyskoleforlaget AS – Norwegian Academic Press.

Musch, Jochen and Simon Grondin, 2001. Unequal competition as an impediment to personal development: A review of the relative age effect in sport. University of Bonn, Germany. Academic Press

Peterson, Tomas. 2011. Talang utveckling eller talang avveckling? Malmö, SISU idrottsböcker.

Sæter, Stig Arve, Jan Erik Ingebrigtsen og Ingar Mehus. 2005. Fotball og talent en undersøkelse av 13-14 åringer. Arbeidsrapport NTNU.

Bachelor oppgaver:

http://brage.bibsys.no/hsm/bitstream/URN:NBN:no-bibsys_brage_14353/1/bachelor_moberg.pdf

http://brage.bibsys.no/hsm/bitstream/URN:NBN:no-bibsys_brage_31901/1/bachelor_kirkevold.pdf

http://www.fotball.no/Documents/PDF/2011/Trener/UEFAA_oppgaver_SveinRogerPettersen.pdf

Internett:

http://www.idrottsforum.org/articles/saether/haulan_saether/haulan_saether110831.html
(lest: 12.5.2013)

http://www.fotball.no/Landslag_og_toppfotball/spillerutvikling/2011/--Vi-forfordeler-spillere-som-fodt-det-forste-halvaret/ (lest: 4.6.2013)

http://www.fotball.no/Barn_og_ungdom/Barnefotball/2012/Budskapet-i-barnefotballen-i-2012/ (lest: 7.6.2013)

<http://www.fotball.no/Kretser/akershus/Spillerutvikling/soner/Nyheter/Nominering-soner-2012/> (lest: 7.6.2013)